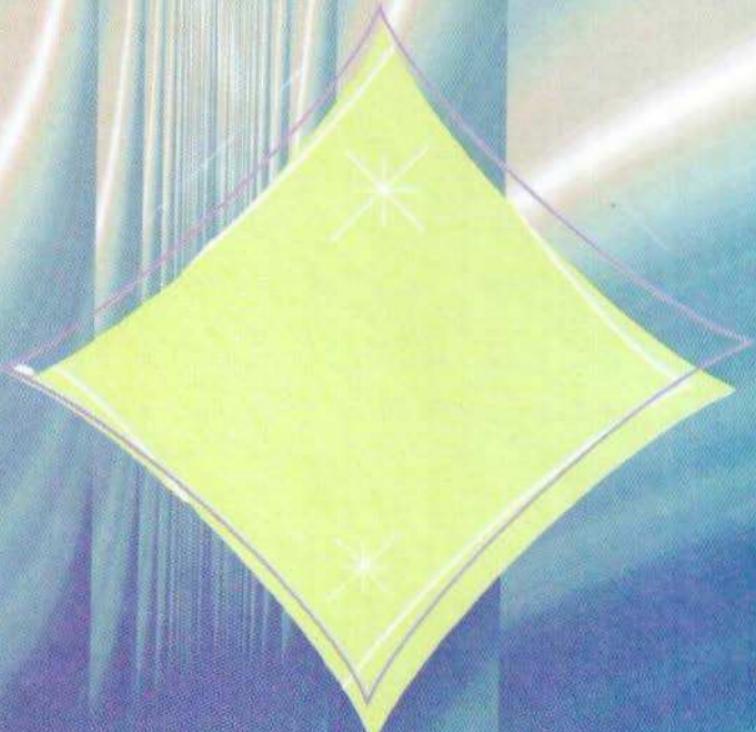

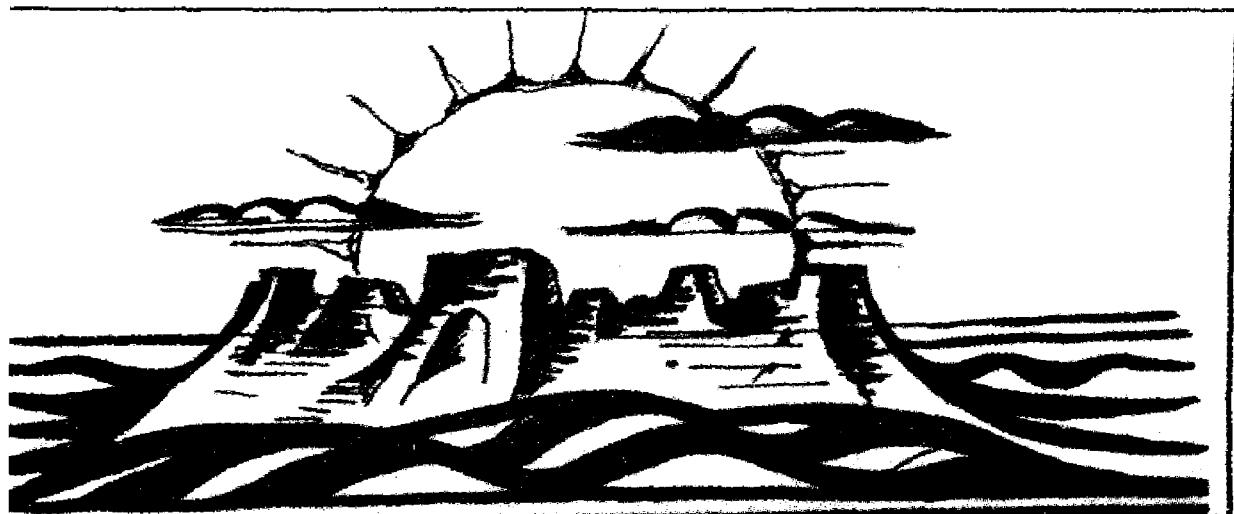
Айтуған ШӘЙІМОВ

БҰЛАҚ

Айтуған ШӘЙІМОВ

БҰЛАҚ
өлеңдер

“Ұшпак” баспасы
АЛМАТЫ
2007 жыл

**ББК 84 Қвз 7 - 5
Ш 34**

Кітапты жинақтап баспаға әзірлеген және қаржылай
көмек көрсеткен Бақберген Әзиұлы ЖАКЕЛОВ

Ш 34 ШӘЙІМОВ А.
Бұлак: Өлеңдер - Алматы: “Ұшпак”, 2007. - 152 бет

ISBN 9965 - 9940 - 5 - 6

Бірінші рет жарық көргелі отырған ақынның
“Бұлак” атты жыр жинағына оның әр жылдары жазған
өлеңдері еніп отыр.

Замана рухы, уақыттынысы, еліміздің өткен тарихы
мен егемендік алған жылдар туралы толғаныс - ақын
жырларының алтын арқауы.

ББК 84 Қвз 7 - 5

ISBN 9965 - 9940 - 5 - 6

© “Ұшпак” БАСПАСЫ, 2007.

АВТОР ТУРАЛЫ АНЫҚТАМА

Лайтуған ШӘЙМОВ 1947 жылды 29-шы желтоқсанда Құлжа қаласында өмірге келген. 1966 жылды Алматы облысының Шелек ауданына қарасты Қаратұрық ауылындағы орта мектепті бітірген. 1966-1967 жылдары Шелек ауданының «Еңбек туы» газетінде аудармашы, 1967-1968 жылдары аудандық радиосында редактор, аудандық «Коммунизм нұры» газетінде әдеби қызметкер болып істейді.

1969 жылды С.М.Киров (қазір Әл-Фараби) Қазак Мемлекеттік Университетінің журналистика факультетіне түсіп, 1974 жылды бітіріп шығады. Университетті аяқтағанинан кейін Талдықорған облыстық «Октябрь туы» газетінде тілші, 1975-1976 жылдары Қазақ радиосының «Шалқар» бағдарламасында редактор, Кеген аудандық атқару комитетінің үйымдастыру бөлімінде нұсқаушы, 1978 -1981 жылдары Күрті ауданының «Шұғыла» газетінде жауапты хатшы, Республикалық «Еңбек туы» журналында әдеби қызметкер, 1984 жылды Алматы облысы Күрті ауданы Тоқаш Бокин атындағы совхозда өндіріс бригадирі, 1987 жылды «Шұғыла» газетінде редактордың орынбасары, 1993-1996 жылдары Күрті аудандық радио редакциясында редактор, 1996-2000 жылдары Іле ауданының Күрті селолық округі әкімінің орынбасары, 2000-2004 жылдары Іле ауданындағы Тоқаш Бокин атындағы номері 14-ші орта мектепте мұғалім болып қызмет аткарды.

Қазақстан Журналистер одағының мүшесі.

БҰЛАҚ

A. ШЕЙМОВ

АМАГІЛДЫРЫЛЫП АЛЫЛЫМ

«Балықтың» ындық №891 жылдың 20-шікендегі 1991-жыл

«Балықтың» ындық №891 жылдың 20-шікендегі 1991-жыл

«Балықтың» ындық №891 жылдың 20-шікендегі 1991-жыл

БҰЛАҚ

А. ШӘЙМОВ

ІІ БӨЛІМ

Көмілдегі күндер
Азаттықтың күндері
Азаттықтың күндері
Азаттықтың күндері

Несорың күндері
Толкындың күндері
Тыңбасын жағынан
Бағыттың бүгінші күндері

ТОЛКЫН

Ойнадың күндері
Ак мемлекеттің күндері

Азаттықтың күндері
Еркіншілік күндері
Салынған күндері
Салынған күндері

неге жаңы күндер
ишиңдік күндер
Салынған күндері
Салынған күндері

Салынған күндері
Басты жағынан салынған күндері
Еркіншілік күндері

Күндерінде күндері
Көлдерінде күндері
Салынған күндері
Күндерінде күндері

неге жаңы күндер
ишиңдік күндер
Салынған күндері
Салынған күндері

Ойнадың күндері
Көмілдегі күндері

ТОЛҚЫН

Алапан асай екпіні,
Кетердей шағып кемені.
Теңізде салып тепкіні,
Бір толқын тулап келеді.

Тұрдым мен үнсіз жағада,
Айқара құшак жайдым да.
Аңсаған дауыл шағала,
Шүйілді шалқар айдынға.

Көз алмап едім жолынан,
Сағыныш бұлты тарқашы.
Ұстайын бүйра жалындан,
Тоқташы, толқын, тоқташы.

Корқакты естен тандырып,
Долдана бұрқап тасындар.
Сарыныңменен жаңғырып,
Жырласын жырау ғасырлар.

Бұрымдайын бұйраланған толқындар,
Ақтөсінде күміс көбік шолпың бар.
Күйге толы ағындарың күмбірлеп,
Еркелендер, ентелеңдер, жортындар.

Менің-дағы жүргегімде толқын бар,
Сылдырынан шын достарым сыр тыңдар.
Жан толқыны, су толқыны – қос толқын,
Жарысындар, алға, алға тартындар.

Көңілдін күйін мың бұрап,
 Ағады тынбай бір бұлақ.
 Аспанның ару төсінен,
 Ақ сәуле суға тұр құлап.

Кемерін жардың ұрғылап,
 Толқыны туласап бұлдырап.
 Тынбастан жырлап ағатын,
 Бұлақтар біздің бұлбұл-ақ.

ТАУ ӘНІН АЙТШЫ

Ойлардан шаршап сан қилы,
 Ақ мандай таулар қалғиды.
 Жамбастап жатып тыңдайды,
 Талықсып жеткен ән, күйді.

Аскардың төсін арда емген,
 Бұлақтар ойнақ салады.
 Найзағай осып көрленген,
 Аспанның сұсты қабағы.

Бұлбұлдар жүр ме сайрамай,
 Орманың неге тұңғиық.
 Самалың қайда аймалай
 Өтетін жанға сыр құйып.

Қызғалдақ қайда қырлардан
 Қолдарын маған бұлгайтын.
 Сағыныш билеп сырлы арман,
 Жырлайтын келіп, жырлайтын.

Өкпелеп жатсың білемін,
 Келгем жоқ көптен өзіңе.

Тауларым менің - жүргегім.
Басылған оттай көзімс.

Махаббат оты тұр сөнбей,
Бір сендік тауым – ауылым.
Аңқасы кепкен құм шөлдей,
Аңсадым жайлау жауынын.

Бұлттарды құған қыирға,
Сағындым дүлей дауылын.
Тыңдайын тұрып қыирда,
Тау әнін айтшы, бауырым.

Келем туған кең өлкеме,
Кеуде кернеп сағыныш.
Қанат байлап мен – еркене,
Құштар көңіл алып үш.
Аскар таудан көк тіреген,
Самғап сәтте өтейін.
Өр кеудеме от тілеген,
Сені серік етейін.
Айна көлдің самалына,
Аймалатып бетімді.
Алау гүлді алабына,
Айтайын сыр не түрлі.
Ойлы орманның көленкесін,
Желек етіп жамылып.
Туған жердің кең өлкесін,
Құшайын бір табынып.
Шалқар теңіз – сезім шалқып,
Шыңдарга тіл қатайын.
Шаттығымның күйін тартып,

Шалғында аунап жатайын.
 Арманымның ақ канаты
 Жүйткі жылдам талмастан.
 Ауылымның жаққан оты,
 Жүргегіммен жалғасқан.

ЖАЙЛАУ ТАҢЫ

Сібірлеп атқан шақта дала таңы,
 Сұға келді шопанның сары атаны.
 Боз үйден бұйра түтін бұрала ұшса,
 Есіп жатыр самалдың алаканы.

Шөлі қанып «Көлсайдын» бұлағынан,
 Күнгір-күнгір кісінеді құла құнан.
 Қарт жылқышы төсекте елегізді,
 Тұлпар үні кестпеген құлағынан.

Тұн түріліп шешілген кара тоңдай,
 Тірлік күйін күн шықты дара толғай.
 Құба талдың тербеліп бұтағында,
 Шаттық әнін шырқады қара торғай.

Тәтті ұйқы құшағында манаураған,
 Көк жисек таң нұрымен алаулаған.
 Асқар тау шатқалында ұйықтап жатып,
 Тұс көріп оянды аңшы аң аулаган.

Ерке самал көйлесгін желбіретіп,
 Көркіменен көнілді елжіретіп.
 Айдай ару шыққанда ақ отаудан,
 Жүрек шіркін кетті-ау бір дір-дір етіп.

Көктем келді қойлы ауылға қырдағы,
 Құм даланы қызғалдақпен сырлады.
 Боз жусанның нәр жүгіріп бойына,
 Бозторғайы шаттана кеп жырлады.
 Нұрлы буы буынымды балқытып,
 Көнілімді көккес өрлестті шалқытып.
 Жаңбырдан соң құшақ жайдым самалға,
 Аймалаған жұпар исін анқытып.
 Таңданамын дүние неткен көркем деп,
 Жүрегімді әлділсійді ән тербеп.
 Қызыл ерін қызғалдағын қырлардың,
 Куанышпен құшактаймын еркем деп.
 Мейірімін құйған сайын көкте күн,
 Диқан атам иыққа асып кетпенін
 Тыңның шөлін теріменен қандырып,
 Аялайды туған жердің бектерін.
 Елжіредім еске түсіп өткенім,
 Кимас күнім, сырлас гүлім көп менің.
 Оралғандай осынау бал дәуренім,
 Қарсы ап тұрмын өмірімнің көктемін.

ЕСКЕ АЛУ

Бұлдірген терген көк белдер,
 Көрмедім көтепен сөкпендер.
 Сәлемінді айтып өтеді,
 Бетімнен менің өпкен жел.

Шалқиды көніл еліріп,
 Шақырсаң өзің жырактан.
 Шалғының аунап, көміліп,
 Сімірген шұбат бұлактан.

Көбөлек қуған өзіммен,
Желкілдеп келте тұлымы.
Күләштар ұшты көзімнен,
Өскенде бота бұрымы.

«Қош!» дсумен қолын бір бұлғап,
Жөнеді дәурен балдырған.
Ақ сүйек ойнап, жыр-жырлап,
Таңдардысталай таңға ұрғам.

Құлақ сал, қырлар, сөзіме,
Жібердім ала тайымды.
Мінгізіп қайтар өзіме,
Адасқан балақайымды.

Мерт болған арман көп менде,
Ү мітім бірақ сөнбейді.
Журегім шерлі кеудемде,
Жақсылықтарға шөлдейді.
Жан емен пәле қуатын,
Қажетсіз мансап, атағын.
Өшірмеу – ұлы мұратым,
Тұтінін марқұм атанын.

ЖАМБЫЛ АҚЫНҒА

Өзіңсің алып аскарым,
Інісі дана Абайдың.
Сусындар сенен жас дарын,
Мұхиты жырдың ақ айдын.

Құшагын жайған бар слге,
Бөлместен ұлтын, нәсілін.

Атасың байтақ әлемге,
Алатау сыйнды асылым.

Жай оғы болып жауыңа,
Қайрады кекті өлеңін.
Ту тік деп жеңіс тауына,
Баулыдың Отан өренін.

Атаса сені құрметтеп,
Орыстың ұлы қаласы.
Көңілінде жайсан ғул көктеп,
Шаттанар қазақ баласы.

Бас иген саған табына,
Альпінің алыш жүргегі.
Тұыпты сені бағына,
Далаңың елі – жыр елі.

Ұраның құрес, азат күн,
Әлемнің сүйген бар елі.
Өкілі сенсің қазақтың,
Жиырмасыншы ғасыр Гомері.

ҚАҢАРМАН

Әлемді нұрға бөлеп таңғы арайың,
Қош келдің, Жеңіс күні, айналайың.
Жыл сайын сен жеткенде ту көтеріп,
Ән-күйге, ғұлге оранар бар маңайым.

Өшпестей өнегесі қымбат маған,
Өмірге өзің болып тіл қатты ағам.
Ғасырдың мандаіына бақ дарытқан,
Ерлерді мадактайды жырлап ғалам.

Сен үшін қасық қанын аямаған,
Жолдары жорыктардың аян маған.
Ұсынып мерекенің төрін бүтін,
Туган сл ер ұлдарын аялаған.

Жігіттер жалындағын от арманды,
Дәуірмен жасай бермек қатар мәнгі.
Әлемге Отан даңқын ұран еткен,
Әрқашан ардақтаймыз Қаһарманды.

ОТАН ТУРАЛЫ ОДА

Анашымның ак сүтіндей арымсын,
Өмір берген оттан да ыстық қанымсын.
Арманымның алаулаған туысын,
Қараңғыны нұрландырған жалынсын.

Мәнгі бірге бөлінбейтін тәнімсін,
Әміріңе құлдық ұрам. Тәнірсін.
Маңдайымда жарқыраған күнімсін,
Бар әлемге шырқап салар әнімсін.

Анам сенсін, панам сенсін, үйімсін,
Күркіреген күннен күшті күйімсін.
Өлеңімсін, өнерімсін өлмейтін,
Жайна, жасар, көрген дүшпан күйінсін.

Арайланып атқан сенде таң да әсем,
Кеудемдегі арман, мақсат, жан да сен.
Бейбітшілік бесігі – Ұлы Отаным,
Басқа бақыт бар дегенге наңбас ем.

Тұла бойда соғып тұрған тамырсын,
Мен өзінен өзек алған самырсын.

Кызғалдақтай мәнгі жастық шағымсын,
Жалған айтсам наң ұрсын!

КӨКТЕМДЕ ТУДЫ КҮН КӨСЕМ

Маңдайына ғасырдың,
Бақ дарытқан даңышпан.
Мейірімі асыл күн,
Даңқы әлемге таныс жан.

Туын биік көтерген,
Пролетарлар көсемі.
Әнерлі ұрпақ от өрген,
Саған қарап өседі.

Тұған елдің мәнгілік,
Аяладың арманын.
Жанарыңдан таң күліп,
Бөледі нұрға жандарын.

Жүрегінен жаралып,
Россия аданың.
Жетті даңқың таралып,
Қазағына даланың.

Өз қолыңмен жақтын да,
Азаттықтың алауын.
Тура жолын талтың да,
Жойдың тұрмыс қанауын.

Замананың бойында,
Жақсы ісіңнің жалғасы.
Үн қосады ойына,
Бесжылдықтар балғасы.

Өзінің арқан бай далам,
Еселеп берсе астығын.
Жүзінен көрем жайнаған,
Өмірдің жарқын жастығын.

Іргесін қолдан қаладың,
Елдіктің, ерен ерліктің.
Сайратып Отан адамын,
Үлгісін салдың тендіктің.

Тартпаған тағдыр азабын
Шырқаса қызыл наз әнін.
Біледі сениң арқан деп,
Мәңгілік сендей қазағың.

Ұраным – Ұлы есімің,
Ісінен үлгі ап бірге есем.
Бақыттың аштың есігін,
Көктемде туған күн көсем.

ЖУРНАЛИСТ

Жұртка үлгі адамдығы, адалдығы,
Журналист – көршіміздің мамандығы.
Көкейінде түлеген қанаттанып,
Көгілдір дүниенің жаңа ән, жыры.

Сапарлардан көресің оны дәйім,
Күтеді алдан қуаныш жаны лайым.
Үйге оралса түнделеп, таң атқанша,
Тапсырманың жазулы бәрі дайын.

Тракторлар жарысып белден-белге,
Төл үнімен туған жер тербелгенде.

Бірге оранып ақ шанға дихаменсн,
Осылар ғой ерлерге дем берген де.

Ол бар жерде көнілден мұн қашады,
Жылқышымен өрістс жыр косады.
Жас жүректің лұпілін оймен тыңдал,
Үрпақ жайлы ұстазбен сырласады.

Уақыты өтеді жұмыспенсн,
Жүйкелерін тен дер ем құрышпенен.
Тек жақсылық жасауға бағытталған,
Осы болар өмірде ұлы іс деген.

Көкірегі ояу, көнілі толған ағын,
Көршім жайлы осылай толғанамын.
Бесіктегі балама деймін сонсоң:
-Есейген соң тек журналист бол, карагым.

КӨКТЕМ КӨРІНІСТЕРІ

Ала шекпен киінген,
Алып батыр – тау ғана.
Асты асығыс адырдан,
Үйқылы –ояу таң жана.

Шауып келген аттайын,
Бусаныпты қырат-қыр.
Тамшы төгіп ақ қайын,
Күн сүйгенге жылап тұр.

Сыбырласты құрак, тал,
Дегендей-ақ «сыр ақтар».
Бұрымындаі арудын,
Бұландаиды бұлақтар.

Асау өзсін тулаған,
Құздан қарғып ақ мандай.
Төл үнімен шулаған,
Дала жырлап жатқандай.
Құс керуені көктегі,
Сапар жолын сыйылты.
Туган жердің көктемі,
Көрікті де қызықты.

А У Л Ы М

Алдына басымды әр кез иіп төмен,
Аулым туғаннан- ақ сүйіп келем.
Өзінен ізетпенен кішірейсем,
Соншалық мерейім де биқтеген.

Келмейді бір ізімді қайта басқым,
Қашан да қындықпен тайталаспын.
Оралсам сағынышпен сапарлардан,
Мейірімді құшағынды айқара аштың.

О, ауылым, кең бесігім сүйіктісің,
Кім сені мына мендей сүйіпті шын.
Өзінде бәрі аласа мына менен,
Сен өлде арманнан да биікпісің

ҮКІЛІ ҰБЫРАЙҒА

Сезімнің басқан пернесің,
Сыйқырлы сазды «Гәккуің».
Көнілдің ашқан зердесің,
Әнші едің неткен акқу үн.

Әніннің әсем нақышы,
Жарқылдалап өткір алмастай.

Шығыс пен күннің батысын,
Шарласа даусың талмластай.
Табынтып талай талантты.
Таң болып енген сезімге.
Сол әннен алып қанатты,
Шырқадым мен де кезінде.

Ғажапсың ғой, көгілдір шақ,
Көктем айы – сағынышым.
Гүлге ашады көніл құшак,
Көкке асады сағым ұшын.
Жел желпісе қызғалдақты,
Дала өртепіп жатқан сынды.
Қызғалдақты қызға арнатты,
Балғын көктем батпан сырлы.
Жасыл бауға сұстанады,
Ақша бұлттар аспандағы.
Жасындарға сұстанады,
Алатаудың асқарлары.
Көктемде құштым арай,
Куаныштан алдым жылап.
Құдіреті құшті қалай,
Көніл күйін қалды бұрап.
Әнге қосып ел мерейін,
Көктем жайлы жырла бұлак.
Сырлы сазбен тербелейін,
Тынба бұлак, тында құлақ.

Алсам деп енші өлеңнен,
Шоқ болып маздал келем мен.
Байлаймын еркін теруге
Жақұтын ойдың тереңнен.

Самғатып арман арынын,
 Лаулатып жүрек жалынын.
 Жайнатып жастық жалауын,
 Шырқадым ән қып ар үнін.
 Қаршыға – қиял самғайды,
 Қанаты қайсар талмайды.
 Сиқырлап өлең жұмбағы,
 Назындаі қыздың арбады.
 Құмарым қашан басылар,
 Сол сәтке көніл асығар.
 Желегін жайып жақсы ойлар,
 Жұмбағы сырдың ашылар.
 Бұрқанған шабыт тасқыны,
 Жыр болып қашан шашылар.

Тоқтағанша сокқан жүрек, бойда қан,
 Жайсан җаны жақсылыққа тоймаған.
 Шындық үшін шырылдауын қоймаған,
 Неге азапты көп шегеді ойлы адам.
 Адал орын таптап кетер табанға,
 Нәрсіз күлкі үйір екен наданға.
 Қалай ғана жолы болғыш қулардың,
 Тілейтіні тек жамандық адамға.
 Әзәзілдің арам сезін құп алмай,
 Әділетті айтсам-дағы ұрандай.
 Жымысқылар олжалы деп неліктен,
 Басымнан ой айықлайды тұмандай.

Сағактары үзіліп,
 Сан сәйгүлік сапта тұр.
 Құйрық-жалы сүзіліп,

Самғап кетпей шаққа тұр.
Кызыл-жасыл киінгсін,
Көптің көзі жүйрікте.
Аш күзендей бүгілген,
Ұқсайды аттар сүйрікке.
Сілтеп қалды даяши,
Жалауашаны қолдағы.
Кең ғой көмбес аясы,
Шабысты аттар ондалы.
Топталғанмен о баста.
Бытырайтын туды шак.
Танаулардан таласта
Будактайды бу құшак.
Шашасына шаң жұқпас,
Жирен қасқа ең алда.
Жарыстарда мал да ұқсас,
Дейтін жанға дем алма.
Талайларды тан қылып,
Озғандардың бағы бар.
Тұла бойын шаң буып,
Қалады екен жабылар.

СОЛДАТ СЫРЫ**(Баллада)**

Кай тұста, әке, жүрсін сен,
Кыран бол көкке ұштың ба.
Әлде ажал дейтін тылсым сен,
Мерт қылып жерді құштың ба.

-Айтшы, ана, әкем туралы,
Ерме еді әлде жайжан ба.
Кайда жүр мен тұғалы,
-Аттанып кеткен майданға.

Қадірлеп бірлік, елдікті,
Еңбектен тапқан муратын.
Дүниедегі ең мықты,
Таным дейтін қуатым.

Гүл еді ойын, тойдың да,
Ән менен күйдің еркесі.
Кені еді ақыл-ойдың да,
Жігіттің сері, серкесі...

Есімде тәтті ұйқыдан,
Ояндық шошып дүбірден
Жалындай жеммен ұйтқыған,
Көшеде халық жүгірген.

Соғыс деген ауыр үн,
Жіберді жанды жылатып.
Сапырып қайғы дауылын,
Арманды талай құлатып.

Аттанды жауга әксң де,
Артына тастап ауылын.
Бетіңнен сүйіп кетерде,
Хош деген ұлым, аруым.

Жас едің онда, шырағым,
Жөргекте жатып жылаған.
Жақтың сен әке шырағын,
Сол үшін бүгін қуанам.

Хат жазып тұрды үзбестен,
Күт дейтін қайтам жениспен.

Барлаушы болып із кескен,
«Тіл» алып жүрмін немістен.
Мен үшін сүйген ұлымды,
Дегейсің әкен майданда.
Оралам женіп зұлымды,
Корқыныш жайлы ойланба.

Күн жақын қалды көрісер,
Деп аяқтайтын хаттарын.
Оқыған сайын көніл өсер,
Сөздерін ойға жаттадым.

Күйреді фашист ордасы,
Женістің туы желбіреп...
Әкен жок, келіп жолдасы,
Бетінен сүйді елжіреп.

Коштасып қымбат өмірге,
Жұмыпты ол көзін алыста.
Армандары көп көнілде,
Жан еді берік намысқа.

Деп анам ауыр күрсінді,
Жанарын жасқа толтырып.
Әкем болса бұл сынды,
Арман жок деймін толқынып...

Солдатын, міне, мен бүгін,
Бақытын елдің күзеткен.
Жадымда, әке, ерлігің,
Алдымда жолдар сіз өткен.

Мен саған дос көңілмен сеніп едім,
 Жүрегімді жаңыңмен теліп едім.
 Құле кіріп, неліктен күнірендің,
 Қара тастай қайғыға берік едің.
 Сэт айналмай сертінен тайқып кеттің,
 Келмейді енді сырымды айтып, тәккім.
 Қалай ғана қапысыз қауышамыз,
 Оған дәті шыдамақ қайтып беттің.
 Мен сені дарын дедім, жалын дедім,
 Жамандыққа қиған жоқ арым менің.
 Аулақ-аулақ, ауламнан аңдымағын,
 Дос деп жүрсем сұрқылтай залым ба едің.
 Ата-бабам малды да басқа ұрмаған,
 Қарсы еді күндеңтікке асқындаған.
 Ақ қүйған жылан құсан шық үйімнен,
 Қасқыр да жолдасына қас қылмаған.

МАХАМБЕТКЕ

Ордасын ойрандаған зұлымдардың,
 Жауынгер жырларыңнан сырынды ұқтым.
 Өрт салып езегіне ханзаданың,
 Мысықтай мяулатып жүнін жықтың.

Құшағын көк теңізге жайған барып,
 Жайықтың толқынындаі айбарланып.
 Қайнаған қанындағы жігер күшке,
 Сэт сайын сүйсінемін қайран қалып.

Жалтылдал жанарында от найзағай,
 Жасанған жауға тидің ақ найзадай.
 Мәңгіге бағындырып данқ тауын,
 Алдыңда арман көлі жатты айнадай.